

PALATUL DE IARNĂ

THE WINTER PALACE. A NOVEL OF CATHERINE THE GREAT

Eva Stachniak

Copyright © 2012 by Eva Stachniak

**PALATUL DE IARNĂ. ECATERINA CEA MARE. NAȘTEREA UNEI
ȚĂRINE**

Eva Stachniak

Copyright © 2014 Editura ALLFA

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STACHNIAK, EVA**

**Palatul de Iarnă: Ecaterina cea Mare: nașterea unei
țarine / Eva Stachniak; trad.: Andrei Dósa. – București :
ALLFA, 2014
ISBN 978-973-724-684-4**

I. Dósa, Andrei (trad.)

94(47)“17” Ecaterina II (0:82-31)

821.162.1-31=135.1

821.111(71)-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside
Romania, without the written permission of **ALLFA**,
is strictly prohibited.

Copyright © 2014 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**:

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: 021 402 26 30;

021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Diana Geacă

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Anca Tach

Design copertă: Alexandru Novac

Eva Stachniak

PALATUL DE IARNĂ
ECATERINA CEA MARE
NAȘTEREA UNEI ȚARINE

Traducere din limba engleză și note de
Andrei Dósa

EDITURA ALLFA

©Stanislaw Jerzmański

Născută în Polonia în 1952, **Eva Stachniak** se stabilește în Canada în 1981, unde lucrează mai întâi ca scenaristă și producătoare de emisiuni de radio, apoi ca profesoară de limba engleză. În 1994 îi apare în revista *The Antigoniish Review* o povestire, *Marble Heroes*. Romanul ei de debut, *Necessary Lies*, câștigă în 2000 Premiul Amazon.ca/Books in Canada First Novel

Award. Cel de-al doilea roman, *Garden of Venus* (2005), publicat în Marea Britanie cu titlul *Dancing with Kings*, a fost tradus în șapte limbi. După romanul *Palatul de Iarnă* (*The Winter Palace*, 2012; Editura ALLFA, 2014), scrie un alt volum despre Ecaterina cea Mare, *Empress of the Night*, care urmează să fie publicat. În prezent locuiește la Toronto.

Pentru Szymon și Chizuko

SANKT PETERSBURG, 17 OCTOMBRIE 1756

„Trei oameni, care nu părăsesc niciodată camera ei și nu știu unul de altul, mă înștiințează despre tot ce se întâmplă și negreșit îmi vor da de veste când va sosi momentul crucial.“

(Din scrisoarea mării ducese a tuturor rușilor – ulterior, Ecaterina cea Mare – către Sir Hanbury-Williams, ambasador britanic la curtea Reginei Elisabeta)

Spionii despre care auzi fie sunt descoperiți, fie se destăinuie. Cei din primul caz au fost suficient de nesăbuiți încât să lase în urmă o dâră de cuvinte; cei din al doilea... au ei motivele lor.

Poate că vor să se destănuie pentru că nu le-a mai rămas nimic altceva decât amintirea ștearsă a ceea ce au fost odată.

Sau poate că vor să tragă un semnal de alarmă.

Eram o *informatoare*, un *foileton*. Purtătoarea „adevărului spus în șoaptă“. Știam despre cărți-casetă, cufere cu fund dublu și meandrele coridoarelor secrete. Știam cum să-ți gădesc sertarele ascunse din masa de scris, cum să-ți deschid scrisoarea, lăsându-te să crezi că nimeni nu s-a atins de ea. Dacă aș fi avut acces la camera ta, aș fi legat de clanță firul de păr exact așa cum l-ai lăsat. În timp ce tu aveai încredere în liniștea nopții, eu îți ascultam secretele.

Observam urechile înroșite și obrajii îmbujorați. Bucățile de hârtie aruncate în pâlnia trompetei. Mâini nerăbdătoare să se strecoare în buzunar. Prea multe vizite făcute în grabă de către bijutier sau croitoreasă. Știam despre fustele de piele purtate pe sub rochiile elegante, care opreau picăturile de urină, despre servitoarele care îngropau în grădină cârpe însângerate, despre găfâielile precipitate care nu puteau îndepărta moartea.

Nu simțeam mirosul fricii, dar vedeam semnalele pe care le trimite: inima bătea mai repede, ochii se măreau, mâinile deveneau

nesigure, obrajii capătau o nuanță cenușie; discuțiile se întrerupeau, tăcerile deveneau prea lungi. Am văzut-o crescând în camere în care orice șoaptă trezea bănuiala, unde fiecare gest, sau lipsa acestuia, era observat și arhivat pentru a fi folosit după aceea.

Am văzut ce-i poate face teama inimii tale.

1

1743-1744

Când prințesa asta neînsemnată, venită din Zerbst, un orășel nu mai mare decât Grădina de Vară a Sankt Petersburg-ului, când fata asta plăpândă care avea să devină Ecaterina a ajuns în Rusia, aș fi putut s-o avertizez.

Aș fi putut să-i spun: „Curtea asta e o lume nouă pentru tine, un teren alunecos. Nu te lăsa păcălită de priviri dulci și cuvinte măgulitoare, promisiuni despre măreție și glorie. În locul ăsta, speranțele se ofilesc și mor. Aici visele se transformă în cenușă.“

Țarina noastră te-a și fermecat. Cu simplitatea ei, cu atingerea delicată a mâinii, cu lacrimile pe care le-a vărsat când te-a văzut prima oară; cu vorbele și gesturile ei însuflețite, cu nerăbdarea de a trece peste etichetă. „Ce amabilă și sinceră este țarina Elisabeta Petrovna“, ai spus. Și alții au spus-o. Mulți alții. Dar sinceritatea poate fi o mască, o aparență înșelătoare, așa cum predecesorul ei a aflat mult prea târziu.

Cu trei ani în urmă, țarina noastră fermecătoare nu era decât o prințesă la curtea lui Ivan al VI-lea, copilul-rege, și a regentei, mama lui. Un logodnic a murit din cauza variolei, alți doritori au fost deturnați prin intrigi politice, astfel încât toată lumea a ajuns la concluzia că, la treizeci și doi de ani, necăsătorită, cea mai mică fată a lui Petru cel Mare nu mai are nicio șansă de a urca pe tron. Atunci, toți o credeau pe Elisabeta Petrovna frivolă și capricioasă, preocupată doar de pași de dans complicați și de modele pentru

rochii de bal –, toți în afară de o mână de oameni care au deschis bine ochii și au pariat pe puterea sângelui tatălui ei.

Francezii îi spun „Elisabeta cea milostivă“. Cu o zi înainte să-i fure lui Ivan al VI-lea tronul Rusiei, a jurat pe icoana Sfântului Nicolae, făcătorul de minuni, că sub domnia ei nimeni nu va mai fi condamnat la moarte. Ținându-se de cuvânt, în ziua loviturii de stat n-a lăsat gărzile Palatului să-i taie lui Ivan gâtul cel fraged. L-a smuls din pătuț pe copilul-rege, care plângea, i-a sărutat obrații îmbujorați, apoi i l-a dat mamei sale și i-a trimis pe amândoi să trăiască în închisoare.

Îi place când spunem că niciun cap nu a fost tăiat din ziua în care a preluat puterea, dar ne interzice să pomenim de limbi și de urechi. Sau de spinări sfârtecate de cnuturi. Ori de prizonieri pironiți de o scândură și aruncați în râul înghețat. Și mila știe cum să fie înșelătoare.

Aici, la curtea Rusiei, aș fi putut s-o previn pe frumoasa abia venită din Zerbst că viața este un joc și că toți jucătorii trișează. Toată lumea e cu ochii pe toată lumea. Nu există încăpere în palatul ăsta în care să poți fi cu adevărat singur. În spatele acestor ziduri sunt coridoare, un întreg labirint. Pentru cei care știi, pasajele secrete îngăduie accesul acolo unde ai crede că nu este nimic. Pereții se deschid, rafturile bibliotecii glisează, sunetele călătoresc prin țevi ascunse. Orice spui poate fi repetat și folosit împotriva ta. Orice prieten în care ai încredere te poate trăda.

Cuferele tale vor fi cercetate. Cele cu fund dublu și cărțile-casetă nu-și vor mai păstra secretele mult timp. Scrisorile tale vor fi copiate înainte să fie trimise spre destinație. Dacă servitorul se plânge că lipsește o piesă de lenjerie din garderoba ta, asta poate însemna că parfumul îți este păstrat într-un recipient etanș până când un dulău va fi trimis să-ți ia urma.

Ai grijă la buzunare. Învață arta înșelăciunii. Când ești luat la întrebări, chiar și în glumă, sau într-o doară, ai doar câteva secunde la dispoziție să-ți ascunzi gândurile, să-ți scindezi sufletul și să ascunzi ceea ce nu vrei să se afle. Ochii și urechile unui inchiizitor sunt fără de pereche.

Ascultă-mă pe mine.

Eu știu.

Cel pe care nu-l suspectezi este cel mai periculos spion.

De cum a pus mâna pe tronul Rusiei, țarina Elisabeta nu și-a ascuns decizia de a stăpâni singură, fără un rege drept soț. Pentru că nu avea urmași, a cerut să-i fie adus fiul surorii sale, rămas orfan, Karl Peter Ulrich, duce de Holstein. Când tânărul duce a ajuns în fața ei – înalt și deșirat, cu ochii roșii din cauza lungii călătorii obositoare –, l-a strâns la pieptul ei.

— Sânge din sângele Romanovilor, a spus, în timp ce băiatul aștepta nemișcat în brațele ei. Nepotul lui Petru cel Mare.

S-a ocupat de convertirea lui la credința ortodoxă, l-a rebotezat Petru Fiodorovici și l-a numit prinț moștenitor. Avea paisprezece ani. Nu l-a întrebat dacă dorește să trăiască lângă ea. Nu l-a întrebat dacă vrea să conducă Rusia într-o bună zi. Și imediat după a împlinit cinsprezece ani, nu l-a întrebat dacă își dorește o mireasă.

Prințesa Sofia Frederika Augusta Anhalt-Zerbst. Portretul ei a sosit primul, și îmi amintesc marele moment în care a fost dezvelit. Astfel de portrete nu sunt menite să placă, ci să ispitească.

— Ea? l-am auzit pe cancelarul Bestujev spunând când țarina a menționat-o pe Sofia pentru prima oară. Dar de ce ea?

Cancelarul i-a atras atenția că are nevoie de relații abile și de mize mari. A avertizat-o că Europa necesită un echilibru de putere construit cu grijă. Prusacii devin pe zi ce trece mai puternici.

— Măria Ta ar trebui să se gândească la o prințesă saxonă.

Țarina și-a ascuns un căscat.

— N-am decis nimic încă, i-a răspuns Elisabeta.

Nepotul său, Petru, stătea la picioarele ei, răsucind cu degetele albe și lungi un inel turcoaz, ca și cum ar fi strâns un șurub.

În săptămânile care au urmat i-am auzit pe cei de la curte spunând despre tatăl Sofiei că este un prinț de o nemaivăzută imbecilitate, un general prusac care nu e în stare să-și controleze soția nesăbuită, pentru care sărăcăcioasa curte de la Brunswick devenise un etalon al grandorii. Cei din familia Anhalt-Zerbst aveau

legături bune, dar erau săraci, și cereau cu nerușinare atenția țarinei Elisabeta, reamintindu-i că odată fusese cât pe ce să se însoare cu unul dintre ei – această fragilă legătură cu Rusia era singura lor speranță reală de a obține însemnătate.

Când un lacheu a tras draperia de catifea roșie, am văzut portretul unei figuri subțiri și plăpânde stând lângă șemineu – o fată de paisprezece ani, întreruptă de la studiu. Am văzut corsajul verde-pal al rochiei, mâinile delicate, împreunate pe pântec. Contrar tuturor bârfelor care ajunseseră la noi, prințesa Sofia nu era schiloadă. Bolile copilăriei nu-i deformată coloana. Un aer de bună-dispoziție plutea în jurul ei – părea să fie pe punctul de a începe să danseze. Bărbia îi era ascuțită, buzele mici, dar frumos arcuite. Nu era chiar o frumusețe, dar era proaspătă și jucăușă ca o pisicuță care privește cum se desface un ghem de ață. Pictorul a vrut să se asigure că nu o să trecem cu vederea paloarea deosebită a feței, blândețea ochilor, culoarea albastră a pupilelor, care contrastau puternic cu părul negru ca pana corbului. Nu puteam să nu remarcăm dorința ei arzătoare de a plăcea.

Murmure ezitante și vagi umpleau încăperea. Mormăielile și cuvintele nearticulate ale curtenilor erau rostite în așa fel încât lauda să mai poată fi retrasă, iar reproșurile, transformate în complimente voalate. „Arta înșelăciunii“, mi-a trecut prin minte – ochii de pe aripile fluturului, salvându-se într-o clipită; lăcustele care și schimbă culoarea odată cu anotimpul, pentru a se confunda cu frunzișul ce pălește.

Domnii și doamnele de la curte încă mai examinau portretul, dar eu știam că există ceva mai important de privit. Chipul țarinei Elisabeta, în timp ce-o evalua pe prințesa asta copilă care, dacă Măria Sa și-ar fi dorit, avea să devină mireasa nepotului ei. Chipul pe care am învățat să-l citesc.

Am remarcat un oftat și o ușoară zvâcnire a buzei inferioare a Elisabetei Petrovna. Un moment de reflecție, aceeași îngândurare care cobora asupra ei înainte de rugăciune. O lacrimă se prelungea încet pe obrazul pudrat.

Ochii mi s-au îndreptat din nou asupra portretului, și am înțeles ce remarcase țarina. În trăsăturile surprinse pe pânză se întrezărea o ușoară, dar inconfundabilă, urmă de virilitate, un ecou îndepărtat al unui alt chip, mai în vârstă. Logodnicul mort cu mult timp în urmă. O amintire care persista și încă o emoționa până la lacrimi.

— Doamne, ai milă...

Când am auzit-o pe „țarina tuturor rușilor“ șoptind rugăciunea pentru sufletele celor plecați, am știut că familia Anhalt-Zerbst obținuse prima victorie.

Corul vocilor creștea în intensitate, încă ezitante, încă nesigure. Niciun curtean nu voia să atragă asupra lui mânia Elisabetei. Ca și mine, văzuseră obiecte azvârlite spre oricine se afla în preajma ei, o pudrieră explodând într-un nor de praf alb, o statuie a lui Amor și Psyche lăsând o adâncitură în podea. Ca și mine, văzuseră ciotul zbatându-se în gură după ce limba fusese tăiată.

— Rochia ei e verde, a spus Petru, marele duce.

În germană rostea vocalele într-un fel melodios. Cuvintele sunau ciudat și aspru numai în rusă.

Toate privirile s-au întors spre el.

Ducele era îmbrăcat într-o haină de catifea verde, brodată cu aur. La vremea aceea, fața lui nu era încă ciupită de vărsat. Era netedă și palidă, dar nu neplăcută. Cu o zi în urmă, îl văzusem holbându-se la mâna sa, examinând fiecare deget de parcă ar fi posedat vreun mister la care merita să meditezi.

— Ce părere ai, Petru? l-a întrebat Elisabeta pe marele duce.

Mă uitam la ea în timp ce-și netezea mâneca hainei, rochia fastuoasă din brocart de Burgundia, și se juca cu perlele care o împodobeau.

— Seamănă cu portretul, Petru?

— Seamănă foarte mult, a zis marele duce. Așa mi-o amintesc pe verișoara mea Sofia.

— Verișoara ta *de gradul doi*, Petru.

— Verișoara de gradul doi, a fost el de acord. Nu e schiloadă.

— Cine a spus că e schiloadă?

— Nu-mi amintesc.

— Cine ți-a spus că e schiloadă, Petru?

— Nu-mi amintesc. Servitorul meu a auzit de undeva. Dar nu e adevărat. Sofia e foarte puternică. În Eutin, de câte ori ne luam la întrecere în grădină, mă lăsa în urmă.

— O asemenea vigoare s-ar putea să nu fie cel mai bun semn, Înălțimea Voastră, a remarcat cancelarul Bestujev.

M-am uitat la el. I-am privit cărlionții gri, pudrați, ai perucii, sprâncenele groase, trăsăturile dulci ale feței netede. Am observat că vesta de catifea era nouă, cu o tăietură elegantă, care i se potrivea. Era de culoarea sângelui uscat. De multe ori îl văzusem pe cancelar părăsind dormitorul Elisabetei în zori cu hainele boțite, nasturii descheiați, tăciunii negri ai ochilor pâlpâind.

„Un țipar alunecos? O vulpe șireată?”

Oare i-a scăpat ce tocmai văzusem eu? Încă mai spera că țarina n-a ales-o pe Sofia?

— De ce nu, dragul meu conte? s-a încruntat Majestatea Sa.

— Picioare puternice? O bărbie ascuțită? Astfel de femei tind să fie autoritare. Mi-am format această părere bazându-mă pe o considerabilă experiență personală, Înălțimea Voastră, a continuat cancelarul Bestujev cu o plecăciune elegantă.

O chicoteală înfundată a traversat fundul sălii. Soția cancelarului, renumită pentru frecvențele ei accese de furie, era înzestrată cu o asemenea bărbie.

Ca un actor care se gândește la următoarea reușită, Bestujev a adăugat:

— O experiență despre care mi-ar plăcea să-i povestesc Înălțimii Voastre altă dată, într-un moment mai prielnic.

Țarina i-a întors spatele.

— Am decis s-o invit pe prințesa Sofia aici, a spus. Cu mama ei. Nimic oficial. Familia Anhalt-Zerbst a avut parte de suficient de multe favoruri din partea mea pentru a-și arăta recunoștința.

Vedeam umeri destinându-se. Curtenii se grăbeau să-și manifeste acordul, să exprime motive prin care să arate de ce credeau că țarina făcuse o alegere excelentă.

Era foarte binedispusă în acea zi. Rochia brodată tresălta când se mișca – îmi amintesc că mă întrebam cine o va primi, căci țarina nu purta niciodată o rochie de două ori.

Portretul micuței prințese, cu un zâmbet plin de energie, a fost pus deoparte. Întinzându-se pe canapeaua pe care i-o adusese la cheul, țarina Elisabeta i-a ordonat contelui Razumovsky să cânte. Când acesta a ciupit coardele bandurii sale preferate, ca să o acordeze, pe chipul ei nu se zărea nicio urmă de nerăbdare. Nici măcar nu l-a certat pe marele duce când și-a băgat degetul mare în gură să-și verifice gingia. Cu o săptămână în urmă îi mai picase o măsea putredă.

Dacă Bestujev era dezamăgit de hotărârea țarinei, nu lăsa să se vadă. L-am văzut aplecându-se să-i șoptească ceva la ureche Elisabetei. Aceasta l-a lovit în joacă cu evantaiul strâns. Cancelarul i-a luat mâna și i-a sărutat-o. Buzele îi întârziiau pe vârful degetelor ei.

Nu mi-am întors privirea.

Aveam șaisprezece ani pe atunci, obraji roșii, eram agilă și deja despuiată de iluzii, una dintre nenumăratele fete anonime din Imperiul de Est. Suficient de drăguță ca să fie ciupită și plesnită peste fund când trecea, sau să-i fie șoptite cuvinte lascive în ureche. Știam că „a te afla sub tutelă“ era doar un termen pretențios pentru un cerșetor al cărui noroc se putea schimba în orice moment.

Prea mulți dintre noi, orfani sau abandonați, au fost lăsați la picioarele țarinei. Cerșindu-i o încuviințare din cap sau un zâmbet, șansa, oricât de mică ar fi fost, că ne va considera demni de încă o privire. Că am putea fi de folos.

Contele Razumovsky, un ucrainean, băiat de cor, ale cărui pleoape lăsate și puternică voce baritonală o uimiseră cândva pe Țarină, și-a dres vocea. „Țarul Noptii“, așa cum îi spuneam noi, era cel mai îngăduitor dintre iubiții Elisabetei. Draperiile groase fuseseră trase, lumânările aprinse. În lumina tremurătoare, chipul Elisabetei

a căpătat o strălucire argintie, iar acordurile liniștitoare și triste ale dumei¹ sale preferate au invadat încăperea.

Dacă vei întâlni pe cineva mai bun, mă vei uita.

Dacă vei întâlni pe cineva mai rău, gândurile tale mă vor aduce înapoi.

Tatăl meu fusese legător de cărți. În Polonia, de unde venisem, nu prea găsisse de lucru – era un tânăr cu soție, copii și ambiția de a ajunge mai sus în lumea asta.

Ar fi trebuit să ne stabilim la Berlin, unde tatăl meu fusese cândva ucenic, dacă n-ar fi intervenit prințul Kazimierz Czartoryski, castelan al orașului Vilnius, primul care îi comandase o lucrare. Impresionat de măiestria tatălui meu, prințul i-a promis că îl va ține minte. S-a ținut de cuvânt. Când țarina Ana a Rusiei a cerut să fie restaurate niște cărți vechi, valoroase, prințul i-a zis:

— Știi exact de cine aveți nevoie. Un artizan înzestrat cu deosebită pricepere și imaginație, specializat în ornamentația gofrată.

Era primăvara anului 1734. Eu aveam șapte ani, iar frățiorul meu abia se născuse.

— Spune-i să vină la Sankt Petersburg, a spus țarina. Aici oamenii pricepuți au întotdeauna viitorul asigurat.

„Orașul dorit de un singur om“ – așa-i spunea tata Sankt Petersburgului. Noua capitală a Rusiei, îmi spunea, a fost construită în ciuda valurilor imposibil de supus ale Nevei și a întunericului nemilos al iernilor nordice.

Am sosit cu vaporul în toamna anului 1734. Doar trei dintre noi. Frățiorul meu fusese îngropat în cimitirul din Varșovia. Încă un fiu care nu avea să învețe meșteșugul și să moștenească afacerea tatălui său.

— Asta-i șansa noastră, ne-a spus tata, arătând spre linia orizontului deasupra căreia, în ceața dimineții, am reușit să disting

---

¹ Epopee veche ucraineană care descrie lupta poporului pentru libertate, momentele eroice ale cazacilor.

forma tremurată a clădirilor, de parcă ar fi fost desenată de mâna unui copil. În spatele nostru puteam să văd numai siajul înspumat al vaporului.

— Să dea Domnul, a spus mama cu vocea înmuiată de speranță.

În Varșovia, o ghicitoare i-a spus mamei că va trăi suficient de mult încât să-și vadă fiica devenind mireasa unui om important și puternic.

— Un nobil, spusese femeia, uitându-se îndelung la mama.

Totul era ascuns în liniile complicate din palma mamei – pierderea care avea să vină și apoi să treacă, bucuria care avea să-i lumineze viața după o lungă călătorie. Tata s-a încruntat când a auzit aceste preziceri, dar mama era atât de fericită încât i-a dat femeii o monedă de argint.

Mama avea origine nobilă, dar familia ei era mult prea săracă pentru a beneficia de acest statut. „O casă, un grajd și câteva vaci“, obișnuia să spună tata, iar apoi râdea. „Îți dădeai seama că nu sunt niște simpli țărani, căci înainte să înceapă să are cei câțiva acri, bunicul tău își punea mânușile albe și își încingea sabia la brâu.“

Tatei îi plăcea să povestească despre ziua în care a surprins-o pe mama în salonul unei rude, stând aplecată deasupra unui metru de dantelă cu acul în mână. Fusese chemat să ridice niște cărți vechi care urma să fie legate, iar mama fusese trimisă acolo de mama ei, rămasă văduvă, cu speranța unor perspective mai bune. Simțindu-i privirea ațintită asupra ei, a șovăit și s-a înțepat.

— M-ai speriat, a exclamat, apoi și-a supt degetul.

Tata s-a îndrăgostit pe dată.

Când s-a întors, câteva zile mai târziu, i-a dat o carte legată chiar de el. *La Princesse de Clèves*, ne spunea mama, tachinându-l pentru alegerea făcută, mândră de franceza ei cizelată. „Povestea unei femei căsătorite, îndrăgostite de un alt bărbat? Un soț care își spionează soția? La ce te gândeai atunci?“, obișnuia să-l întreb pe tata.

Dar nu se gândea la nimic. Era prea amețit. Nu voia pe nimeni altcineva decât pe ea.

— O fată deșteaptă ca tine n-ar trebui să cârpească dantelă, i-a spus în acea zi.

Mama a luat cartea pe care i-o adusese. Tata a privit-o deschizând solemn coperta împodobită, ridicându-și privirea spre silueta lui elegantă, solidă, și totuși delicată, spre nasturii de argint pe care și-i lustruise, spre mâinile care știau cum să reînvie o carte ruptă, mâncată de mușegai. L-a ascultat când i-a povestit despre Berlin, unde văzuse coperte imprimate în relief și fusese la operă pentru prima oară.

— Soția unui legător de cărți, a spus bunica mea și a suspinat când, câteva săptămâni mai târziu, tata a venit să-i ceară mâna mamei.

Bunicii nu-i păsa de educația tatei, nici de priceperea lui. Era un negustor. Unica ei fiică urma să coboare pe scara socială. Faptul că părinții mi-au dat numele ei a avut un efect împăciuitoare. A murit înainte să împlinesc un an.

„Barbara“ sau „Basieńka“, așa îmi spunea mama. În poloneză, la fel ca-n rusă, numele se transformă des. Poate să se dilate sau să se contracte, să sune oficial și rece, sau moale și jucăuș. Forma lui schimbătoare poate să transforme persoana care îl poartă într-un copil neajutorat sau într-o femeie puternică. Într-o iubită sau o doamnă, într-un prieten sau un dușman.

În rusă, numele meu a devenit Varvara.

La câteva zile după ce am ajuns în Sankt Petersburg, tata a început să lucreze pentru Biblioteca Imperială. „Scrierile unor oameni înțelepți și școlii“, așa îi spunea. „O colecție demnă de un monarh.“ Petru cel Mare adunase cinsprezece mii de cărți în timpul vizitei sale în Europa. Multe dintre ele aveau neapărată nevoie de iscusința tatăl meu.

Mama strălucea de mândrie. Mama ei se înșelase. Își alesese bine soțul. Ce a fost imposibil în Polonia avea să devină posibil aici, în Rusia. Țarina Ana ceruse să vadă noile coperte imediat ce aveau să fie terminate, și, cu ochii minții, mama mă și vedea la curte, unde vreun nobil avea să pună ochii pe mine numaidecât.